

**JOGÉRVÉNYESÍTÉSI ÉS ÉRDEKÉRVÉNYESÍTÉSI
MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ
MENTÁLISAN SÉRÜLT EMBEREK SZÜLEI SZÁMÁRA**

**KÉSZÜLT: GRUNDTVIG
TANULÁSI KAPCSOLATOK PROJEKT KERETÉBEN**

KÉSZÍTETTE: MAHLERNÉ KÖFNER ANIKÓ

**MÁS FOGYATÉKOS GYERMEKEKÉRT ALAPÍTVÁNY
H- SZÉKESFEHÉRVÁR MÓRI ÚT 16.**

2011.

TARTALOMJEGYZÉK

1. *Az autizmus-specifikus ellátás társadalmi és jogi környezete Magyarországon*
  - 1.1 Történeti előzmények
  - 1.2 A joggyakorlat változásai
  - 1.3 A jogérvényesítés és érdekvédelem országos, regionális szervezetei és tevékenységeik
2. *A MFGY Alapítvánnyal kapcsolatban álló szülők*
3. *A szolgáltatások leírása*
  - Szülőképzés
  - Tanácsadás
  - Kiadványok kölcsönzése
  - Információk nyújtása információs források és/vagy további segítség eléréséhez
  - Fontosabb külföldi érdekvédelmi és szülői szervezetek
  - Szülő Klub
  - Konferencia, szeminárium
  - Szabadidős programok
  - Igényfelmérő és elégedettség mérő kérdőívek összeállítása
  - A szolgáltatáshoz kapcsolódó szervezetek és szakemberek
4. *A szolgáltatásra vonatkozó elégedettség mérése*
5. *A Módszertani Útmutató használata*
6. *Összegzés*
7. *Felhasznált Irodalom*
8. MELLÉKLETEK
  1. Képzési program a diagnózis tényével találkozó szülők és szakemberek részére
  2. Képzési program a szülői kompetenciák erősítésére
  3. A szülői igényfelmérés kérdőíve
  4. A szülői elégedettség mérés kérdőíve

1. Az autizmus-specifikus ellátás társadalmi és jogi környezete Magyarországon

1.1. Történeti előzmények

Magyarországon 1987-ben Balázs Anna és Gervai Judit indította el a korszerű szakmai háttérrel rendelkező diagnózis, tanácsadás, információnyújtás és autizmus specifikus terápiás, egyéni fejlesztő munka tervezését. 1989-ben az Autizmus Alapítvány keretein belül kezdődött meg a szolgáltatások biztosítása. Az egyedülálló próbálkozás mára modell értékű, több szolgáltatást nyújtó központtá fejlődött, melynek sokáig meghatározó szakembere volt Prekop Csilla a kezdeményezőkön kívül. Napjainkban Stefanik Krisztina és Őszi Tamásné a diagnosztika, a terápiák és a speciális módszertan területén járulnak hozzá, hogy országos módszertani intézménnyé válhasson a szervezet.

Az 1990-es évektől jellemzően alapítványi fenntartású iskolák fogadták be a jó képességű, autizmussal élő gyermekeket, amelyekben az alacsonyabb osztálylétszám, kedvezőbb személyi és tárgyi feltételek, elfogadó attitűd, gyógypedagógus és pszichológus jelenléte biztosított volt számukra. Ezek az iskolák viszont nem feltétlenül nyújtottak a sérülés típusának megfelelő ellátást. Az előkészítetlen integráció következtében gyakran a gyermek tanulási és magatartás problémái súlyosbodtak, a felső tagozatra az intézmények nem vagy csak magántanulóként vállalták a gyermek nevelését-oktatását. (GÁJERNÉ-ŐSZINÉ 2007:6)

Az 1995/1996-os tanévben, 24 csoportban 146 autizmussal élő gyermek részesült nevelésben, oktatásban. (VARGA-BÁCSKAI-TÓTH 2009:7) Az 1990-es évek közepétől a főváros és néhány nagyváros (Székesfehérvár, Kecskemét, Győr) autizmus specifikus csoportjaiban zajló szakmai munka segítette elő, hogy megfelelő tudás és tapasztalat birtokában a szakemberek megtalálják az átlagos vagy átlag feletti értelmi képességekkel rendelkező autizmussal élő gyermekek számára előnyös pedagógiai megoldást a többségi általános iskolákban.

A nehézségek megelőzése érdekében egyre inkább a tudatosan tervezett és különböző formában megvalósuló többségi iskolai nevelés-oktatás felé fordult a szakemberek és a szülők figyelmé. Eredményes együttes tevékenységekre nyújtott lehetőséget az autizmussal élő gyermekek számára a részleges funkcionális integráció, a fordított integráció és a szociális integráció eltérő formái. (GÁJERNÉ-ŐSZINÉ 2007:6)

2007-től a többségi általános iskolában oktatott sajátos nevelési igényű tanulók segítséget, rehabilitációját egységes módszertani intézményi formában működő pedagógiai szakszolgálatok utazó gyógypedagógusi hálózata látja el. Feladatuk az iskolában történő nevelés-oktatás segítése pedagógiai tájékoztatás, a speciális oktatási, pedagógiai módszerek megismertetése, terjesztése, pedagógiai programok és tantervek készítésében való közreműködés, a pedagógusok képzésének, továbbképzésének segítése, szervezése, jogi információk közvetítése révén.

Napjainkig nagy fejlődés történt a sérülésnek megfelelő ellátás jogi, társadalmi, szakmai feltételrendszerében, ugyanakkor a napi gyakorlat nehézségei a szülők és az autizmus területén tapasztalt szakemberek figyelmét továbbra is az inkluzív nevelés-oktatás szakmai feltételrendszerére és gyakorlati megvalósulására irányítják.

Az utóbbi években sok megyei területi egységet képviselő szülői, szakmai, érdekképviseleti szervezetek alakultak. Emelkedett a szervezett szülőképzések száma, melyek keretében hangsúlyosan jelentek meg a korszerű ismeretek, az ön-és érdekképviselet, a jogismeret témái. A képzések jellemzően az Autisták Országos Érdekvédelmi Szövetsége és a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány közreműködésével és támogatásával valósultak meg.

Meg kell említeni, hogy a meglévő állami szolgáltatások mennyiségi és minőségi hiánya következtében az utóbbi öt évben emelkedett az autizmussal élők ellátását intézmény alapításával és fenntartásával vállaló civil szervezetek száma. Figyelmet érdemlő minőségi ellátást nyújtó szervezet a békéscsabai AUTPONT Alapítvány.

A Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány 2008-2009-ben a TÁMOP 5.4.5. "A fizikai és info-kommunikációs akadálymentesítés szakmai hátterének kialakítása" című kiemelt projekt támogatásával és szakértők bevonásával programot dolgozott ki, melynek célja az egyenlő esélyű hozzáféréshez és teljes akadálymentes környezet létrehozásához szükséges tudás és ismeretanyag létrehozása és átadásának, terjesztésének kidolgozása volt. Ezen belül a képzési programcsomag olyan oktatási program és tananyag kidolgozását tűzte ki célul, melynek segítségével az autizmussal élő személyeket és családtagjaikat segítő, az autizmus természetét ismerő „kulcsemberek” képzése valósítható meg különböző szinteken. Kik lehetnek az úgynevezett „kulcsemberek”? A képzés célkitűzéseinek értelmében a humán szolgáltatások szakemberei, többek között pedagógusok, gyógypedagógusok, pszichológusok, akik a saját területükön magasan képzettek, rendszeres kapcsolatba kerülnek autizmussal élő gyerekekkel, felnőttekkel, családtagjaikkal és speciális problémáikkal, ugyanakkor kevés specifikus tudással és rálátással rendelkeznek az autizmus spektrumzavarokat illetően.

A képzési programcsomag célja, hogy az autizmussal élő személyek közvetlen és közvetett ellátása területén érzékenyítsen, ismereteket adjon, és készségeket fejlesszen az érintett gyermek és felnőtt populáció, és családjaik megsegítése érdekében. Az egyes képzési programok sikeres elvégzésével a hallgató különböző szintű ismeretekkel és megértéssel rendelkezhet az autizmus spektrumzavarok természetéről, a terápiás alapelvekről, a gyermekkortól a felnőttkorig átívelő segítségnyújtás lehetőségeiről, az ellátórendszerrel és a jogszabályi keretéről. Az ismeretekre alapozva képessé válik arra, hogy saját szakterületén belül hatékonyan illessze szolgáltatásait az autizmusból származó és az egyéni igényekhez egyaránt, továbbá eredményesebben tudjon a többi szakemberrel és a családdal partnerségben együttműködni, ezáltal elősegítse az autizmussal élő személyek társadalmi befogadását.

Az Autisták Országos Érdekvédelmi Szövetsége, mint országos érdekvédelmi szervezet 2008-ban tevékenysége eredményeként elérte, hogy Országos Autizmus Stratégia készüljön a mennyiségi és minőségi tekintetben rendkívül hiányos szolgáltatások javítására, melynek része a befogadó oktatás feltételrendszerének optimalizálása is. Két éves érdekvédelmi munka eredményeként a kormány 2010. január 13-án kormányhatározatban elfogadta el az autizmussal élő emberek ellátásának javításáról szóló jogszabályt.

2009-ben a szervezet által megrendelt Országos Autizmus Kutatás I. projektjének adatgyűjtése és elemzése járult hozzá a terület problémáinak feltárásához. A témával kapcsolatos eredmények a problémaháttér bemutató részben kerülnek összefoglalásra.

2009-ben az állampolgári jogok országgyűlési biztosa vizsgálatot indított az autizmussal élő személyek jogainak vizsgálata tárgyában és az alábbi megállapítást tette: „az autizmus spektrumzavarral élő gyermekek komplex fejlesztését ellátni képes intézményrendszer hiánya az autista gyermekek emberi méltóságához, az egyenlő bánásmód követelményéhez, valamint a művelődéshez és oktatáshoz való jogával összefüggésben visszasságot okoz.” (AJB 1438/2009 SZÁMÚ ÜGY:26) Az intézkedések részeként az országgyűlési biztos az egészségügyi, a szociális és munkaügyi miniszternek, az oktatási és kulturális miniszternek fogalmazta meg javaslatait.

Az oktatási és kulturális miniszternek tett javaslatainak az alábbiakban foglalható össze:

- Bővíteni kell a sajátos nevelési igényű tanulókat befogadó közoktatási intézmények körét, biztosítva az egyéni tanulási igényekhez jobban alkalmazkodó módszerek alkalmazását.
- A tanító-és tanárképző intézményekben elérhetővé kell tenni az integrált oktatási formák, a fogyatékos gyermekekkel való kommunikációs és oktatási módszerek elsajátításának lehetőségét.

- Jogszámban dolgozzák ki az autizmus szakirányra vonatkozó gyógypedagógusi alapképzés követelményeit, valamint a képzés személyi, tárgyi minimumfeltételeit. (AJB 1438/2009 SZÁMÚ ÜGY:26)

A fentiekből megállapítható, hogy egy tervezett, szervezett, kutatást megvalósító, képzési anyagokat kidolgozó, továbbá lobbizási tevékenységet is tartalmazó munka zajlik a hazai szakterületen.

1.2. A joggyakorlat változásai

A XX. században a jogtudomány és joggyakorlat változásainak hátterében a különböző nemzetközi egyezmények és deklarációk állnak. Az első az ENSZ Emberi jogok egyetemes nyilatkozata (Universal Declaration of Human Rights 1948. december 10.), melyben a fogyatékos személyek mint sajátos szükségletekkel bíró személyek jelennek meg. Ezt követte 1950. november 4-én az Európa Tanácsnak Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, ún. Római szerződése. Ez utóbbit a Magyar Köztársaság az 1993. évi XXXI. törvényben hirdette ki. E dokumentumok közös jellemzője, hogy a figyelem középpontjába az ember és az emberi szabadságjogok kerülnek. A fogyatékos személyekről történő gondolkodás jelentősen megváltozott szemlélete és hozzáállás elméleti gyökerei a skandináv országokban az 1950-es évek elején fogalmazódtak meg és a „normalizációs elv”-ben találhatók meg. Az 1975-ös ENSZ-nyilatkozat szintén jelentős: Nyilatkozat a fogyatékos személyek jogairól (Declaration on the Rights of Disabled Persons) megfogalmazza mindazokat az alapvető elveket, szabályokat és irányokat, amelyeket ma minden civilizált állam kötelezőnek érez magára. Az 1989-es Gyermekjogi egyezményt Magyarországon az 1991. évi LXIV. törvény tette a magyar joga részévé. E törvény alapján semmilyen más érdek (gazdasági, önkormányzati, politikai, ipari, népesedési, költségvetési) nem előzheti meg a gyermekek érdekeit. 1992-ben az Európa Tanácsban javaslat született Átfogó politika a fogyatékos személyek rehabilitációjára címmel. E dokumentum egyértelművé teszi a rehabilitáció komplex, multi-és interdiszciplináris megközelítését igényel a szakemberek, továbbá együttműködést igényel a szakemberek és a döntéshozók részéről. 1993 októberében az ENSZ Közgyűlése elfogadta, megjelentette a számos nyelvre lefordított, nagy jelentőségű, A fogyatékos emberek esélyegyenlőségének alapvető szabályai című állásfoglalását. Ez a híres Standard Rules, amely Magyarországon két évvel később jelent meg.

Az 1993. évi többször módosított LXXIX. közoktatásról szóló törvény 2003. évi módosítása óta az autizmussal élő gyermekeket a sajátos nevelési igényű tanulók körébe soroljuk. A módosítás után az autizmus mint önálló fogyatékoság jelenik meg a törvény szövegében. Összhangban a nemzetközi deklarációkkal és egyezményekkel Magyarországon az autizmussal élő gyermekek ellátásával, illetve befogadó nevelésével-oktatásával kapcsolatos törvényi szabályozás nagyon korszerű és elvileg tág lehetőséget biztosít a gyermekek általános iskolai beilleszkedéséhez is.¹ A szabályozókban az alábbi lényeges elvek érvényesülnek: a normalizációs elve szerint a fogyatékos személy számára a társadalom más tagjaival azonos életmódokat és életfeltételeket kell elérhetővé tenni. A körülményeket úgy kell kialakítani, hogy azok a társadalom megszokott feltételeinek és életmódjának a lehető legteljesebb mértékben megfeleljenek. A rehabilitáció elvének megfelelően a fogyatékos embereket képessé kell tenni arra, hogy érdemi erőfeszítéseket tehessenek állapotuk és képességeik javítására, vagy azok

---

¹ Megjegyzés: Ezek a szabályozók a Magyar Köztársaság Alkotmánya, 1998. évi XXVI. törvény az esélyegyenlőségről, 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról, 2/2005. (III. 1.) OM rendelet a Sajátos nevelési igényű tanulók oktatásának - nevelésének tantervi irányelvei, 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet a nevelési – oktatási intézmények működéséről. 10/2006. (II. 16.) országgyűlési határozat az új Országos Fogyatékosügyi Programról. Továbbá Autizmus / Autizmus Spektrum Zavar Szakmai Irányelvek - Egészségügyi Minisztérium (Pszichiátriai Szakkollégium, Autizmus Alapítvány) 2007, Európa Tanács Autizmus Szakmai Bizottság Ajánlása (Autizmussal élő Gyermekek Oktatása és Integrációja) 2007.

romlásának megállítására, lassítására. A rehabilitáció elve feltételezi a fogyatékos emberek együttműködését a megfelelő közszolgálati intézményekkel. Így lehetőségük van arra, hogy befolyásolják a rehabilitáció konkrét céljait és eszközeit, hogy együttműködésüket egyenlő felek megállapodásaként, írásban rögzített, és kölcsönös garanciákat tartalmazó rehabilitációs szerződések, egyéni rehabilitációs tervek foglalják keretbe. Az egyenlő esélyű hozzáférés elve azt jelenti, hogy a fogyatékos emberek a többségi társadalom tagjaival azonos minőségben és mennyiségben tudják igénybe venni a közszolgáltatásokat. Ehhez a közszolgáltatásokat a fogyatékos személyek különböző csoportjai eltérő szükségleteire figyelemmel kell megszervezni.² Az Alkotmány 67. §-ának (1) bekezdése szerint: „A Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van családjá, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges. Nevezhetjük a gyermek megfelelő fejlődéshez való jogának.” (SZÜDI 2004:11) Ez a rendelkezés egyértelműen rögzíti e téren a közös szülői és állami felelősséget is. Tehát nem tekinthető jogszerűnek, amennyiben szülői vagy állami döntések, intézkedések vagy azok elmaradása következményeként sérül a gyermeknek a megfelelő fejlődéséhez való joga. (SZÜDI 2004:11)

Összességében a szabályozók támogatják, illetve szorgalmazzák a többségi nevelési oktatási intézményekben az autista gyermekek befogadásának folyamatát; tartalmazzák a sikeres és biztonságos együttnevelés kritériumait; segítik a mindennapos társadalmi érintkezés, kapcsolódás feltételeinek biztosítását fizikai, kommunikációs akadálymentesítés, személyi segítségnyújtási formák és szolgáltatások révén.

A Sajátos nevelésű igényű tanulók oktatásának-nevelésének tantervi irányelvei rögzítik a sikeres iskolai befogadásának feltételeit. Ezek szerint speciális módszertanban jártas szakember, jól elkészített, ütemezett fejlesztési terv, speciális eszközök, módszerek és környezet, a befogadó gyermekcsoport felkészítése, együttműködés a családdal, továbbá pozitív hozzáállás, folyamatos támogatás, szakértői csoporttal való intenzív kapcsolattartás szükséges a befogadó oktatás megvalósításához. A szakértői csoportnak rendelkezésre kell állnia a szülők felvilágosításában, a pedagógusnak nyújtandó szakmai tanácsadásban, problémakezelésben, a fejlesztés irányának kijelölésében, követésében egyaránt. „A fenti feltételek mellett is szükséges a folyamat fokozatos megkezdése, a szociális, kommunikációs és kognitív defícitek figyelembevétele, az egyénre szabott mérés, tervezés, fejlesztés, a tananyag szűrése (egyes tantárgyakból felmentések), továbbá a sérülésből fakadó hátrányokat kiegyenlítő alternatív eszközök, módszerek igénybevétele egyéni szükségletek szerint (pl. kézírás helyett gép használata, szóbeli felelet helyett írásbeli beszámoló vagy fordítva).”³

A legnagyobb európai érdekvédelmi szervezet, az Autism Europe ajánlásokat tett a befogadást vállaló intézmények számára, amelyek az következőkben összegezhetők. Az intézmények segítsék elő a tantervek rugalmasabb megközelítését, törekedjenek szoros együttműködésre az iskola, a családok és az egészségügy között. Továbbá biztosítsanak autizmus területén képzett tanárokat, akik segítik a kapcsolatteremtést az intézményben. Biztosítsanak autizmus területén képzett pedagógusokat és gyógypedagógiai tanárokat, akik megvalósítják a specifikus oktatási stratégiákat; az autizmussal élő gyermek fejlesztése egyéni fejlesztési terv alapján történjen, amely standard tesztekkel történt felméréseken, a gyermek erősségei, gyengeségein, érdeklődésén és a család prioritásain alapul. (GÁJERNÉ-ŐSZINÉ 2007:12) Az Európa Tanács 2007-es ajánlása szerint beiskolázási lehetőségek egész sorára van szükség, melyek megfelelnek az autizmussal élő gyermekek eltérő szükségleteinek, ahol a támogatás mértéke és a

² A leírt elvekre épül a 10/2006. (II. 16.) országgyűlési határozat az új Országos Fogyatékosügyi Programról, lásd I. fejezet.

³ 2/2005. (III. 1.) OM rendelet a Sajátos nevelésű igényű tanulók oktatásának - nevelésének tantervi irányelvei. 58 p.

szociális helyzetekben történő részvétel lehetősége, formája a meglévő szükségletekhez igazodik és biztosított, hogy részt vesznek szociálisan inkluzív helyzetekben és szert tesznek szociális megértésre és készségekre.⁴

1.3. A jogérvényesítés és érdekvédelem országos, regionális szervezetei és tevékenységeik

Az Autisták Országos Szövetsége (AOSZ) mint szülőszervezet 1988 óta fejti ki tevékenységét. Autizmus területen az egyetlen ernyőszervezet, melynek helyi szervezetek, magánszemélyek a tagjai és tagjainak száma dinamikusan nő. Az AOSZ tagszervezetei az ország megye székhelyein és nagyobb városaiban fejtik ki tevékenységüket. A családok és a szervezetek közötti információáramlást regionális hálózat segíti. Az AOSZ tevékenységei: Információnyújtás telefonon, közösségi portálon: www.esoember.hu Online adatbázis intézmények, szakemberek, jogi információk, terápiák, módszerek leírásával. Folyóirata az Esőember, amely Magyarországon az egyetlen autizmus területen.

Külföldi tanulmányok fordításai, híreket, érdekvédelmi programok és ügyek leírását közli. Szülősegítő kiadványok: Iránytű – információkat nyújt a diagnózis megszületés kapcsán felmerülő legfontosabb kérdések megválaszolásához; intézmények, terápiák, gyakori kérdések és válaszok. Az ismeretterjesztő szórólapok és plakátok a társadalom minden tagjához szólnak. Szakirodalmi kiadványaik a téma iránt mélyebben érdeklődők igényeit elégítik ki. A szervezet alaptevékenységének megfelelően kiemelt figyelmet fordít érdekvédelmi tevékenységére. Ennek részeként: nyílt leveleket ír, tiltakozásokat és sajtónyilatkozatokat szervez. Részt vesz a Fogyatékos Emberek Szervezeteinek Tanácsa (FESZT), az Országos Fogyatékosügyi Tanács (OFT) és a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány munkájában. Társszervezetekkel szakértői teameket, munkacsoportokat szervez az autizmus területéhez kapcsolódó feladatok megoldása, javaslatok kidolgozása érdekében. Konferenciákon és rendezvényeken képviseli az autista emberek és családjaik érdekeit. Rendszeres kapcsolatot tart az országos szakminisztériumokkal. Projekteket dolgoz ki és valósít meg céljai elérése érdekében: Országos autizmus Kutatás 2009., Országos Autizmus Stratégia 2010., Fogódzó – szülőképzési program.

A Más Fogyatékos Gyermekekért Alapítvány 1998 óta működő közhasznú szervezet. A szervezetet háromtagú kuratórium működteti; székhelye Székesfehérvár és működési területe a Közép-Dunántúli Régió. Alaptevékenysége: Autizmus Spektrum Zavarral élő emberek – elsősorban gyermekek - és családjaik segítése. A kora gyermekkorú és iskoláskorú autizmussal élő gyermekek számára az egyéni szükségleteknek megfelelő autizmus specifikus fejlesztést biztosít. A közoktatás, a szociális ellátás területén működő intézmények és szervezetek számára autizmus specifikus szakmai szolgáltatást nyújt. Az érintett szülők és a családtagok számára rendszeres, tanácsadó, családi nevelést segítő programokat és képzést Szülő Klubot szervez. Szakemberek számára felnőttképzéssel és tanácsadó szolgáltatással segíti a korszerű ismeretek terjesztését, alkalmazását. Fejlesztő eszközök, szakkönyvek beszerzésével, kölcsönzésével és az autizmussal élő személyek társadalmi integrációját szolgáló programok szervezésével segíti a közösségi beilleszkedést. Az Alapítvány különös figyelmet fordít az esélyegyenlőség elvének érvényesülését gátló akadályok elhárítására, mellyel a döntéshozók, szülők, szakmai és civil szervezetek hosszú távú elkötelezettségéhez járul hozzá. Információt nyújt személyesen, telefonon, közösségi portálján: www.autizmus.org. Az Alapítvány helyi szintű kutatásainak (2007. és 2009.) eredményeivel hívja fel a helyi szakemberek, az érintett szülők, az érdekvédelem, illetve a szakpolitika figyelmét az autizmus szempontú szolgáltatások anomáliáira.

---

⁴ Európa Tanács Autizmus Szakmai Bizottság Ajánlása (Autizmussal élő Gyermekek Oktatása és Integrációja) 2007. 17 p.

A kutatások eredményei figyelemfelhívó, tájékoztató, orientáló funkciót töltenek be. Fontos megemlíteni, hogy az Alapítvány munkájának pedagógiai, terápiás és általános emberi törekvéseit az a tény határozza meg, hogy a fogyatékos ember speciális szükségleteit a munka tervezésének valamennyi szintjén és a napi tevékenység minden mozzanatában figyelembe veszi. A szervezet széleskörű együttműködési kapcsolatokat tart fent a térségben autizmussal élő gyermeket nevelő szülőkkel és az autizmussal élők ellátásban közvetlenül részt vevő pszichiáter, pszichológus, óvodapedagógus, védőnő, tanító, tanár és gyógypedagógus szakemberekkel. Megfelelő autizmustudással rendelkező segítő szakembere bevonásával segíti az autista gyermekek nevelését vállaló intézmények és a szülők együttműködését, továbbá elősegíti a kortárs-segítés modelljének megvalósulását az adott közösségekben.

Az Alapítvány szolgáltatásait igénybe vevő családok száma az autizmussal élő gyermek életkora szerint: 0-6 év – 18 család; 7- 14 év - 14 család; 15- 19 év – 2 család. A családok Fejér megyéből, többségük Székesfehérvárról érkeznek hozzánk. A szomszédos megyéből két család vette igénybe szolgáltatásainkat. Személyesen, hetente átlagosan 25 családdal tart kapcsolatot a szervezet.

A Más Fogyatékos Gyermekekért Alapítvány két modellértékű programot működtet a közoktatás területén: a tanköteles korú autizmussal élő gyermekek befogadó általános iskolai nevelése-oktatása területén, amelyben partnerünk a táci Gorsium Általános Iskola; és önálló programként család központú korai fejlesztés Székesfehérváron. Ezek a programok minőségi autizmus szempontú szolgáltatás megvalósításával közvetve kapcsolódnak a jog – és érdekérvényesítés témakörhöz. Ezért a programok bemutatása nem képezi a Módszertani Útmutató részét.

2. A MFGY Alapítvánnyal kapcsolatban álló szülők

Mindannyiunk számára ismert tény, hogy az alkotmányosan rögzített jogegyenlőséggel gyakorlati szinten az autista emberek nem tudnak megfelelő módon élni. Ezért általánosságban elmondható, hogy az autista személy vonatkozásában jogi lehetőségeik érvényesítője a szülő. Társadalmi és intézményi szintű tapasztalat, hogy nem ritka a tájékoztatatlanság, a közöny, kevéssé van jelen az autizmussal kapcsolatos korszerű alaptudás, befogadó szemlélet.

Az ellátó rendszerek és a szolgáltatások nincsenek felkészülve az érintettek befogadására, valamint a szolgáltatások szakemberei nincsenek felkészülve arra, hogy az autista személyek és családjaik szükségleteit felmérjék. Ezért ezek a hátrányok és gyakran jogsértések tovább nehezítik az érintett családok életét. A családok általában erejükön felül is igyekeznek a lehető legteljesebb életet biztosítani autizmussal élő családtagjuk számára.

A tematikus képzések résztvevőinek létszáma az aktuális témától függően 15-25 fő. A Szülő Klub résztvevőinek száma alkalmanként 12-20 fő; aktuális témától függően a szülőképzés és a klub résztvevőinek személye ugyanaz.

A szülők az autizmus és a joghasználoi, érdekérvényesítés téma területén eltérő mélységű tapasztalatokkal és ismeretekkel rendelkeznek. Tapasztalat, hogy a szülők általában magas szintű iskolai végzettsége kevéssé befolyásolja a speciális ismeretek és rutinok meglétét a fent említett területeken. A szülői kapcsolati körben hat szülő angol nyelvtudása segíti a külföldi érdekvédelmi és szülő szervezetek információinak, tapasztalatainak elérését, hazai adaptálását.

A szülők közül általában az anyák nem dolgoznak, annak ellenére, hogy piac-képes szak vagy felsőfokú végzettséggel rendelkeznek. Jellemző, hogy az esélyegyenlőség megvalósulásának akadályai, továbbá a mennyiségi és minőségi tekintetben hiányos ellátás nagy terhet ró a családokra. Tapasztalatunk alapján elmondható, hogy autizmussal élő személyt nevelő, gondozó

család bármikor kerülhet olyan élethelyzetbe, amikor általános és autizmus szempontú jogalkalmazói, érdekérvényesítő technikák használata nélkülözhetetlen.

A MFGY Alapítványhoz forduló szülők érdekérvényesítéssel kapcsolatos igényei az alábbiakban foglalhatók össze:

- információt a diagnózis folyamatáról, helyéről és eléréséről
- információk a fejlesztő és terápiás lehetőségekről
- speciális ismeretek az akadályozott fejlődés hátterében álló okok és a jellemző tünetek megértéséhez
- speciális segítség és információ autista családtagjuk otthoni segítéséhez
- információ és segítség az intézményes ellátás megválasztásához
- formai és tartalmi segítség igények, kérelmek benyújtásához
- információ az intézményes ellátás igénybe vételének feltételeiről, folyamatáról
- segítség a sérelmesnek ítélt helyzetek megítéléshez, gyógypedagógiai és jogi szempontból egyaránt
- tájékoztatás a hatósági eljárások szerveiről, menetéről, az eljárások kimeneteléről és a jogérvényesítés lehetőségeiről
- segítség az eljárással kapcsolatban figyelmet érdemlő szempontok kiemeléséhez
- információk a jogi segítségnyújtás, képviselő elérhetőségéről
- kapcsolatok fenntartása és tapasztalatok átadása szülőtársaknak

3. A szolgáltatások leírása

A szülőkkel történő kapcsolat kialakítása két irányból történik. Egyrészt a szülők keresik fel a szervezetet a széles körben ismert telefonos és elektronikus elérhetőségeken, másrészt az a térségben az intézményes ellátás helyein pl. orvosi rendelők, óvodák, iskolák vezetőinek hozzájárulásával szórólapokon teszi közzé tevékenységét és elérhetőségét a szervezet.

A program keretében saját adatbázis, levelező lista készült, amely segíti a kapcsolattartást, az aktuális meghívók és információk átadását. A szülők érdekérvényesítő kompetenciáit növelő programokat, mint közhasznú információkat a helyi média (Vörösmarty Rádió) együttműködése, révén tettük közzé. Az Alapítvány a segítségért forduló szülőket a kapcsolat felvételekor egyeztetett időpontban személyes beszélgetésre hívja.

Az első személyes találkozón tájékoztatást adunk a szülői igények felmérésének kereteiről, az szülői-szakmai együttműködés a segítség formáiról, folyamatáról, az adatvédelmi és etikai, kölcsönösségi szabályok megtartásáról.

A problémával terhelt élethelyzetben lévő szülők segítésének folyamata a kezdeti szakaszban személyes interakció keretében, tanácsadó órák formájában történik. Ezen igény szerint a házaspár egyik és/vagy mindkét tagja részt vesz. Estenként a tanácsadó mérlegeli és a célszerűség érdekében kérheti a szülők egyidejű bevonódását a segítő folyamatba.

Az együttműködés megkezdésekor szülői szükségletek felmérése félig strukturált interjú formában történik. A helyzetkép feltárásához a szakember célzott kérdések mentén megismeri az előzményeket, feltárja az aktuális problémát és nyíltan beszél a megoldási lehetőségekről, abban a szülők szerepéről. A MFGY Alapítvány személyes kapcsolattartását telefonos és on-line forma

teszi teljessé és rugalmassá. Fontos kiemelni, hogy a szakszerű és koordinált szolgáltatásokat nyújt az Alapítvány, öt gyógypedagógus és egy gyógypedagógiai asszisztens bevonásával. A szolgáltatásokat térítésmentesen nyújtja a szervezet.

Szakszerű és koordinált szolgáltatási megoldások a szülői szükségletek kielégítése érdekében

Szülőképzés

A MFGY Alapítvány tapasztalatai alapján az autista gyermeket nevelő szülők a mindennapos nevelési helyzetek megoldására nem kapnak mintákat környezetükből, a nagyszülőktől, rokonoktól. Ennek következtében a szülők külső segítség nélkül nehezen birkóznak meg a családi nevelés nehézségeivel. Ezért meg kell próbálni megtanulni megérteni azt, hogy gyermekük hogyan értelmezi a világot/ hogyan reagál a környezetére és milyen módon lehetséges a nehézségeit csökkenteni. Ugyanakkor az autizmussal élő gyermeket nevelő szülők korán szembesülnek azzal a ténnyel, hogy gyermekük fogadásához sokszor még a befogadó szemléletű intézmények és szakemberek felkészültsége sem elegendő. Az ellátórendszer és a döntéshozói szint gyakran akaratan kívül akadályozza egymást. Így a családok, a szülők sok akadályba ütközhetnek. Ezek leküzdéséhez a jogi lehetőségek, eszközök ismerete és alkalmazása mindenképpen szükséges az élethelyzetekben. Mindezen speciális jogi ismeretek és jogérvényesítő eszközök alkalmazásának elsajátítása „jó gyakorlatunkban” összekapcsolódik az autizmusra jellemző állapot megértését célzó szülőképzéssel. Ez egyrészt azt jelenti, hogy gyakorlatunkban törekszünk a szülők minél korábbi képzésbe történő bevonására; másrészt a szülőképzés két különböző egységben valósul meg. Az egyik egység az autizmus tényével először találkozó szülők korai képzése, a másik képzési egység a tapasztaltabb szülőket segíti mélyebb tartalmú információk átadásával. A Módszertani Útmutató 1. és 2. számú melléklete tartalmazza a két képzési egység tematikáját.

A szülőképzés munkaformái: előadás, kiscsoportos foglalkozás, filmek megtekintése – a gyermek fejlődése segítésének lépéseiről, eszközök készítése – napirend, kommunikációs kártyák, melyekkel könnyebbé válhat az autista gyermek és családja mindennapi élete; három napos intenzív szülőképzés bentlakásos formában.

Tanácsadás

A MFGY Alapítvány „jó gyakorlatában” személyes tanácsadás keretében jogi tanácsadást nyújt az alapítvány munkatársa, továbbá formai és tartalmi segítség nyújt a szülői igények, kérelmek beadásához; szükségletek megfogalmazásához; segítséget nyújt a sérelmesnek ítélt helyzetek megítéléshez, gyógypedagógiai és jogi szempontból egyaránt; tájékoztatást ad hatósági eljárások szerveiről, menetéről és az eljárások kimeneteléről; a határozatok felülvizsgálatának lehetőségéről; tanácsokat ad az eljárással kapcsolatban figyelmet érdemlő szempontok kiemeléséhez. A tanácsadás segíti a szülők kellő tájékozódását és tudatosítja az oktatási és szociális ellátáshoz való jogukat.

Kiadványok kölcsönzése

A hozzánk forduló szülők tájékoztatását a lehetőségekről, az ellátásokról, jogokról, szolgáltatásokról, az érdekvédelmi szervezetekről kiadvány és szakirodalom tár segíti.

Információk nyújtása információs források és/vagy további segítség eléréséhez

MFGY Alapítvány információkat nyújt helyi szinten jogi segítség igénybe vételéhez, képviselő elérhetőségéhez. Minden esetben átadja a szülők számára fontos és célzott információs források, valamint a további segítség elérésének lehetőségét. Legtöbbször országos hatáskörű civil szervezet, a program keretében a Kézenfogva Alapítvány, (www.kezenfogva.hu) illetve az AOSZ nyújtott ingyenes jogi segítséget két szülői kezdeményezésre.

Az alábbiak a leggyakrabban igénybe vett információs források Magyarországon.

Autisták Országos Szövetsége, 1053 Budapest, Fejér György u. 10. I. em. 3/a.

Információs telefon: 06-1 – 354 – 1073. Érdekvédelmi tevékenysége és kiadványai elérhetők a honlapon.

www.esoember.hu

www.aosz.hu.

Információs portál az autizmusról

www.autizmus.lap.hu

Nemzeti Erőforrás Minisztérium

www.nefmi.gov.hu

Személyesen lehet érdeklődni: Budapest, Hold u. 1. H-CS 9-15 óráig, P 9-13 óráig.

Telefonon 06-1 – 795 – 3168 és 06-1- 795-3167.

Magyarország.hu

<http://magyarorszag.hu>

Az internettel rendelkezők minden jogszabályt megtalálnak a honlapon és kérelmekhez tartozó űrlapokat, kérdőíveket is letölthetik és intézhetik ügyeiket elektronikus úton.

Oktatási Jogok Biztosának Hivatala

www.oktbiztos.hu

1055 Budapest, Szalay u. 10-14

06-1-473-7097

Országgyűlési Biztos Hivatala

www.obh.hu

1051 Budapest, Nádor u. 22. Telefon: 06-1-475-7100

Állampolgári Jogok Biztosa

www.obh.hu/allam/index.htm

Levélcím: 1387 Budapest, Pf.: 40.

Panasziroda nyitva tartási ideje: H – 9-18 óráig, K-CS 9-16 óráig, P-9-12 óráig.

Egyenlő Bánásmód Hatóság

1024 Budapest, Margit krt. 85.

Levélcím: 1539 Pf.: 672

www.egyenlobanasmod.hu

E-mail: ebh@egyenlobanasmod

telefon: 06-1 – 336-7843 vagy 06- 1- 336-7851.

A hátrányos megkülönböztetés felszámolására létrehozott hatóság, amely bejelentés után vizsgálatot folytat, és szükség esetén büntetést is kiszab.

Fontosabb külföldi érdekvédelmi és szülői szervezetek

The National Autistic Society

www.nas.org.uk

Autism Europe

www.autismeurope.org

Autism Society of America

www.autism-society.org/site/PageServer

Szülő Klub

Havonta Szülő Klub keretében találkozási lehetőséget biztosítunk autizmussal élő gyermeket nevelő szülők részére. A tematikus, a szülőket érdeklő beszélgetések alkalmasak annak megélésére, hogy a szülők érezzék, nincsenek egyedül a problémáikkal; kapcsolatot alakíthatnak ki és tarthatnak fent szülőtársakkal; tapasztalataik segítséget nyújthatnak másoknak. A tematikus beszélgetések, programok hangsúlyos részei: a gyermekjogok Magyarországon; a jogérvényesítés eszközei; az oktatásra, szociális ellátásra, foglalkoztatásra vonatkozó szabályozók megismerése; az autizmussal élők jogai Európában; hogyan tud az Autism Europe segíteni tagszervezeteinek témakörök. Összességében tapasztalat, hogy a gondok megosztása, a segítség elérése, a gyermekneveléssel kapcsolatos ismeretek bővülése jelentősen hozzájárul a résztvevők kikapcsolódásához, mentális állapotának javításához és érdekérvényesítő képességének erősítéséhez.

Konferencia, szeminárium

Az Alapítvány szellemi környezetében tevékenykedő szülők és a szakemberek számára fontos, hogy azonos ügyért tevékenységet végzőkkel találkozhassanak, gyakorlatukat megismerhessék, illetve azonos célok megvalósításáért másokkal együttműködjenek, nemcsak hazai, hanem nemzetközi szinten.

A külföldi társszervezetek részvételével zajlott szülő-szakembertalálkozó sikeres programja volt az alkalmazott „jó gyakorlatok” és szülői elégedettség mérés értékelésének bemutatása 2010. október 14-én.

Szabadidős programok

Az autista gyermeket nevelő családok nagy arányában az egyik szülő nem dolgozik, a gyermek gondozása miatt. Így könnyen belátható, hogy az érintett családok többségénél a pihenés, rekreáció lehetőségei korlátozottak. Évadonként 40 darab ingyenes színházbérlet rendelkezésre bocsátásával segítjük a szülők kikapcsolódását, külső kapcsolataik fenntartását, kiépítését. Az érdekvényesítés során „csatába” induló szülők mentális támogatásához nélkülözhetetlenek a szabadidős programok.

Igényfelmérő és elégedettség mérő kérdőívek összeállítása

Az igényfelmérő kérdőív összeállítása során arra törekedtünk, hogy mind jobban feltárjuk a szülői igényeket. Természetesen arra is kíváncsiak vagyunk, hogy a kitzúzott célokat milyen mértékben tudtuk megvalósítani, és a mindennapokban hasznosul-e a szülőknek átadott tudás és segítség. A program keretében szülői igényfelmérő és elégedettség mérő kérdőíveket készítettünk az Alapítvány szakmai profiljának megfelelően a közoktatási ellátás területére.

A Módszertani Útmutató 3. számú melléklete tartalmazza szülői igényfelmérés kérdőívet. A Módszertani Útmutató 4. számú melléklete tartalmazza a szülői elégedettség mérés kérdőívet.

A szolgáltatáshoz kapcsolódó szervezetek és szakemberek

Az érdekvényesítés szempontjainak képzési szolgáltatásokban való érvényesítése érdekében tematikus szülőképzésre kapott felkérést az Autisták Országos Szövetsége. A „Fogódzó” Szülőképzési program előadói szülő-szakember team (Szilvássy Zsuzsanna és dr. Simó Judit) volt. A képzésben külön rész foglalkozott - az AOSZ munkatársának előadásában - a szervezeti tagság és a helyi szervezetekkel történő közvetlen kapcsolattartás fontosságával. *Autisták Országos Szövetsége*, 1053 Budapest, Fejér György u. 10. I. em. 3/a.

Információs telefon: 06-1 – 354 – 1073. Az AOSZ érdekvédelmi tevékenysége és kiadványai hozzájárultak az Alapítvány helyi szolgáltatásainak hatékonyságához. A tematikus szülőképzés támogatója volt a Szociális és Családügyi Minisztérium, a *Nemzeti Erőforrás Minisztérium* www.nefmi.gov.hu elődje, Budapest, Hold u. 1.

A „jó gyakorlat” keretében egy esetben javasoltuk a hozzánk forduló szülőnek, hogy gyermekek oktatási jogainak érvényesítéshez és a problémahalmaz megelőzésének érdekében kérje az AOSZ jogászának személyes részvételét a fenntartó önkormányzati hivatalában történő megbeszéléshez. Tapasztalatunk szerint ez a megoldás nagyon hatékony. Ugyanakkor tudható, hogy a probléma észlelésekor jelenleg nincs mód minden szülő mellé érdekvédelemben tapasztalt jogászt biztosítani.

Gyakorlatunkban a szülői kompetenciák növelése érdekében autizmus területén és a szülőképzésben nagy tapasztalattal és magas szintű képzettséggel rendelkező szakembert vontunk be a programba Prekop Csilla személyében, aki egyben szülő is. *A Vadaskert Alapítvány a Lelki Sérült Gyermekekért* (Budapest, Hűvösvölgyi út 145.) szervezet intenzív szülőképzéséhez történő csatlakozás és a jó szakmai együttműködés segít a helyi szülőképzési igények mielőbbi kielégítését.

A „jó gyakorlat” fontos része, hogy a képzésbe bevonjuk a szülők gyermekeinek intézményes nevelésében dolgozó szakembereket is. Mindezzel hozzájárultunk a Székesfehérváron és vonzaskörzetében autista gyermekeket befogadó öt intézményben a jó szülő-szakember kapcsolat kiépítéséhez és az együttműködés adta lehetőségeinek kihasználásához.

A társadalmi szemléletformálás érdekében a tematikus képzések és beszélgetések programjaira meghívást kaptak az autizmussal élő gyermekek intézményes ellátásában, nevelésében részt vevő közép és felsőfokú végzettségű szakemberek is. Évente egy alkalommal helyi szintű döntéshozó is meghívást kap a tematikus beszélgetésekre; tájékoztatást adtak az önkormányzat feladatairól, lehetőségeiről az autizmussal élők ellátásában. Fontos tudni, hogy minden személyes találkozót komoly felkészülés előzi meg és a sikeres megvalósítás céltudatosságot, tapasztalt moderátor közreműködését igényli.

A fenti szolgáltatások koordináltan működnek, részben egymásra épülnek és egymást kiegészítik. A szolgáltatások hatékonyságának kritériuma, hogy a jog és érdekérvényesítéssel kapcsolatos ismeretek és készségek elsajátítását olyan autizmus területen is képzett és széles körű jogalkalmazói tapasztalattal rendelkező szakember segítse, aki megfelelő empátiás készségekkel is rendelkezik. Gyakorlatunkban gyógypedagógus alapvégzettségű a széles körű jogalkalmazói tapasztalatokkal rendelkező szakember segíti a szülőket. Fontos, hogy az egyes esetek, helyzetek megítélésükor körültekintően járjon el a szakember; figyeljen a szülő érzelmi támogatására, a legkisebb előre lépés kiemelésére, megerősítésére és a szülő érzelmi kifáradásának megelőzésére; és amikor szükséges, jogász végzettségű érdekvédelmi szakember bevonását kezdeményezze. Ugyanakkor tapasztalat, hogy jogász végzettségű és a gyermekjogok, gyermekvédelem területén jártas szakember hasznos tanácsokkal látja el a résztvevő szülőket az érdekérvényesítő tevékenység erősítése érdekében.

4. A szolgáltatásra vonatkozó elégedettség mérése

A fogyatékos emberek a magyar társadalom leghátrányosabb helyzetű csoportjai közé tartoznak. A fogyatékossgal élő emberek életét, nem csupán állapotuk, hanem a nem kellően befogadó társadalmi körülmények is nehezítik. Mindezek szinte lehetetlenné teszik, hogy a fogyatékossgal élő gyermeket nevelő családok a társadalmi normaként elfogadott életvitelt folytassák és aktív életet éljenek a lehető legteljesebb mértékű befogadás megvalósulása mellett. Hiányoznak az érintett családok támogatásának kiterjedt intézményi feltételei, illetve azok pótlásában civil szervezetek vállalnak szerepet. Napjainkban már nem elegendő az a természetes emberi törekvés, hogy a lehető legjobban csináljuk azt, amit vállaltunk. Ezért az Alapítvány szolgáltatásaival kapcsolatos szülői elégedettséget mérjük. A mérés a szolgáltatás végén írásban történik. Fontos, hogy a szolgáltatási folyamat közben félig strukturált interjú keretében tájékozódunk a szülői elégedettségről. A program mérései alapján koordinált szolgáltatásaink sikeresek voltak a szülők döntő többségének visszajelzése szerint; a szülők közreműködésével elértük a megfogalmazott célokat.

5. A Módszertani Útmutató használata

Fejér megye, Veszprém megye és Komárom-Esztergom megye területére érvényes autizmus szempontú adatbázissal és szakmai kapcsolatokkal rendelkezik a szervezet, illetve az Autisták Országos Szövetségében tagszervezet. Ezért helyi és országos szinten, a közoktatási ellátás területén működő szervezetnek kerül ajánlásra a Módszertani Útmutató, valamint honlapunkon is elérhetővé tesszük a dokumentumot. Elektronikus formában történik az ajánlás kiküldése. Ennek a formának előnye, hogy könnyen megoldhatóvá teszi a tartalom módosítását a rövid és középtávú felülvizsgálatok után.

6. Összegzés

Az utóbbi két évtizedben a fogyatékos emberek jogai erősödtek Magyarországon. Ugyanakkor számos hazai kutatás bizonyítja, hogy a fogyatékos embereknek az átlagnál nagyobb szükségük van még napjainkban is a nagy ellátó rendszerek koherenciájára, amely lehetővé teszi jogaik érvényesülését. Az új évezred fogyatékosügyi politikája a fogyatékos emberek helyzetét már elsősorban nem egészségügyi, rehabilitációs vagy szociálpolitikai kérdésnek tekinti, hanem az emberi jogok közé emeli a fogyatékos emberek jogait. A társadalmi korlátok diszkriminációt és kirekesztést eredményeznek. A Madridi Nyilatkozat írja – Mint a társadalom minden rétege, a fogyatékos emberek is igen sokrétű csoportot alkotnak, és csak az a szakmapolitika sikeres, amely tiszteletben tartja ezt a sokféleséget. A fogyatékos emberek nem jótékonykodást, hanem esélyegyenlőséget akarnak. Ezért nem elég az állampolgári jogok deklarálása, és a negatív diszkrimináció megnyilvánulásai és társadalmi mechanizmusai elleni küzdelem, hanem pozitív cselekvés, pozitív diszkriminációs eszközök is szükségesek a társadalmi kirekesztés és a társadalmi hátrányok mérsékléséhez.

A Más Fogyatékos Gyermekekért Alapítvány fent bemutatott könnyen hozzáférhető szolgáltatásai a pozitív cselekvések sorába tartoznak, melyek a rendelkezésre álló források függvényében kerülnek megrendezésre szülők számára.

Az Alapítvány jellemzően pályázati támogatások segítségével valósítja meg szolgáltatásait, köztük folyamatos szülősegítő tevékenységét. Köszönjük a következő szervezetek támogatását, amellyel lehetővé teszik és tették a szülők, az autizmussal élő gyermeket nevelő családok szakszerű és koordinált segítségét, köztük a jog – és érdekérvényesítés hatékonyságának fejlesztését célzó projekt sikeres megvalósítását!

- Lifelong Learning Programme
- Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata
- Nemzeti Civil Alapprogram
- Vörösmarty Színház, Székesfehérvár

7. FELHASZNÁLT IRODALOM

Bognár–Garai–Kiss–Marelyn–Simó–Vályi–Verdes: *Országos Autizmus Kutatás 2008-2009 Kutatási Terv*. Budapest, Jelenkutató Intézet – Autisták Országos Szövetsége, 2009.

7 p.

Mahlerné Köfner Anikó–Szilvásy Zsuzsanna: *„Egyenlő esélyek az autizmussal élőknek”–helyzetkép az autizmussal élő emberek és családjuk rendelkezésére álló hazai szolgáltatásokról*. Székesfehérvár, 2007. 12 p. Összegzés. Kézirat.

Gosztonyi–Ősziné: *Útmutató autizmussal élő gyermekek, tanulók együttneveléséhez*. Budapest, SuliNova, 2007. 47 p.

Dr. Szüdi János: *A gyermek mindenképp felett álló érdeke*. Budapest, Okker Kiadó, 2004.

Szerző nélküli dokumentumok

Autizmus / Autizmus Spektrum Zavar Szakmai Irányelvek: Egészségügyi Minisztérium, 2007.

74 p.

Autizmussal élő Gyermekek Oktatása és Integrációja: Európa Tanács Autizmus Szakmai Bizottság Ajánlás. 2007. 17 p.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jelentése az AJB 1438/2009. számú ügyben 31 p.

Magyar Köztársaság Alkotmánya

1993. évi LXXIX törvény a közoktatásról

1998. évi XXVI törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról

10/2006. (II. 16.) országgyűlési határozat az új *Országos Fogyatékosügyi Programról*

2/2005. (III. 1.) OM rendelet *Sajátos nevelésű igényű tanulók oktatásának-nevelésének tantervi irányelvei*

8. MELLÉKLETEK

1. Képzési program a diagnózis tényével találkozó szülők és szakemberek részére *Tematika*

1.NAP

BEVEZETÉS

1 ÓRA (45 PERC)

Bemutakozás. A program és a képzés bemutatása.

MI AZ AUTIZMUS ÉS MI NEM?

2 ÓRA (2X45 PERC)

Mit kell tudni az autizmusról ahhoz, hogy azt érthetően tudjuk átadni a környezet felé, hogy megtaláljuk a leghatékonyabb segítséget, hogy a gyermekek/felnőttek (érintettek) és a családok érdekeit tudjuk képviselni, közvetíteni.

Tények és mítoszok, mi az autizmus és mi nem?

A fejlődési zavar természete, a kommunikációs nehézségek, a társas viselkedés nehézségei, a gondolkodás eltérései, a rugalmatlan gondolkodás, viselkedés nehézségei. Érzékelési eltérések.

A DIAGNÓZIS FOLYAMATA

1 ÓRA (45 PERC)

A diagnózis folyamata. Kinek és miről szól a szakvélemény, hogyan értelmezzük?

DIAGNÓZIS ALATT, DIAGNÓZIS UTÁN

1 ÓRA (45 PERC)

Diagnózis után: Hogyan dolgozzam/dolgoztam föl? – Mit mond erről a szakirodalom és a mindennapi tapasztalatok?

Milyen támogatások érhetőek el? Hogyan?

HOGYAN ÉSZLELIK AZ AUTIZMUSSEL ÉLŐK A VILÁGOT?

1 ÓRA (45 PERC)

Mitől „más” autizmussal élni? A töredezett világ. Az állandóan változó szociális világ megértésének nehézségei. A viselkedésben megnyilvánuló nehézségek értelmezése.

MIT ÉS HOGYAN? ELTÉRŐ FEJLŐDÉS, ELTÉRŐ SZÜKSÉGLETEK

1 ÓRA (45 PERC)

Az eltérő fejlődésből fakadó általános és speciális szükségletek. Miért nem „működnek” vagy csak korlátozottan a „hagyományos” nevelési, ellátási, pedagógiai, stb... módszerek, elvek? Sajátos nehézségek – sajátos beavatkozási formák. A segítségnyújtás alapelvei. A környezet és saját viselkedésünk adaptálásának szempontjai.

EGYÉNI ÉS ÁLTALÁNOS SZÜKSÉGLETEK

1 ÓRA (45 PERC)

Az egyéni szükségletek. Az általános és speciális szükségletek adaptálása. Helyzetek és megoldási formák, ötletek.

MIT TEHETEK ÉN OTTHON?

1 ÓRA (45 PERC)

Részt tudok-e venni gyermekem fejlesztésében. Meg kell-e változtatnom környezetemet/életmódomat? Kapcsolat szakemberekkel?

2. NAP

CIVIL SZERVEZETEK AZ AUTIZMUS SPEKTRUM ZAVAROK TERÜLETÉN

2 ÓRA (2X45 PERC)

Miért hozunk létre civil szervezetet? Hogyan hozunk létre civil szervezetet? Mik jellemzőik? Egyesületi, alapítványi forma bemutatása. A tervezés fontossága. Az önkéntességről. Az Autisták Országos Szövetségének bemutatása.

ELLÁTÁSSZERVEZÉS, JOGI ESZKÖZÖK

1, 5 ÓRA (60 PERC)

Mit tehetek én az ellátásszervezésben? Ellátási Δ . Szülő kapocs lehet a fenntartó/döntéshozó és a szakemberek között.

Milyen (jogi) eszközeim vannak a céljaim elérésére. Nemzetközi és hazai példák.

KOMMUNIKÁCIÓ A „KÜLVILÁGGAL”

2 ÓRA (2X45 PERC)

Kinek mit kommunikálunk? Hogyan tudjuk érthetően, röviden, világosan közvetíteni, hogy mi az autizmus, mire van igény, mitől „más”? Mik az erősségek? Mik a gyengeségek? Milyen formában – a nyitottság és a humor szerepe.

Megjelenés a médiában – autizmussal összefüggő specifikumok.

Az együttműködés specifikumai – más szülőszervezetekkel, szakmai szervezetekkel, hivatalokkal, stb. Hogyan tanulhatunk egymástól?

KÉRDÉSEK ÉS VÁLASZOK, DILEMMÁK

2 ÓRA (2X45 PERC)

CSOPORTLÉTSZÁM BEMUTATÁSA

A képzés 10-12 fős létszámra került kidolgozásra.

A résztvevők létszáma ne haladja meg a 22 főt az alkalmazott módszerek és a szülői igények miatt.

2. Képzés a szülői kompetenciák erősítésre

Tematika:

2.1. Képzési egység /3 óra/

Bevezető: Az előadó bemutatkozása. A képzés bemutatása, struktúrájának, célkitűzéseinek ismertetése.

1.MI az autizmus? (És mi nem?)

Az autizmus spektrum zavarokkal (ASZ) kapcsolatos általános ismeretek. Egységes fogalmi rendszer kialakítása, rögzítése, az „autizmus”, „autista”, „autisztikus”, „autizmus spektrum zavar” fogalmak tartalma, összehangolása. A BNO és a DSM fogalmai. Az „autizmus triász”. A kommunikáció, a nyelvi fejlődés, a beszédhasználat és beszédértés, a nonverbális kommunikáció a társas viselkedés, a szociális megértés fejlődésének minőségi zavara. A szociális képzelet és rugalmas gondolkodás, viselkedés zavara, jellemzői.

2. MIÉRT? Eltérő észlelés, eltérő megértés, eltérő fejlődés, eltérő viselkedés.

A szenzoros érzékelés, viselkedés zavara, jellemzői. Erősségek és gyengeségek. Egyéni különbségek, életkori sajátosságok. Intellektuális képességek, a felmérés lehetőségei. A viselkedés egyéb jellemzői, zavara, okai társuló tünetek. Étkezési, alvási nehézségek. A viselkedés jellemzői. Példák a „problémás viselkedés”-re. A viselkedés, mint kommunikációs próbálkozás, szándék kifejezés. A MIÉRT?-ek keresése, a viselkedés értelmezéséhez.

3. HOGYAN? A komplex terápia alapelvei

A speciális beavatkozás keretei, a támogató, empatisz környezet szerepének, az optimális ingerszint biztosítása. A tartalom adaptációja: meglévő képességekre épülő fejlesztés, gondolkodási képességek fejlesztése, praktikus ismeretek átadása, megfelelés a hosszú távú célokhoz.

A fejlesztés alkalmazkodása a szükségletekhez, térben – időben strukturált, teljes körű vizuális segítség, (napirend, munkarend, munkaszervezés) vizuális, augmentatív szociális – kommunikációs rendszer és eszköztár, kognitív – viselkedéses megközelítés, egyéni motivációs bázis kiépítése.

A tudatosan tervezett kommunikáció bemutatása. A családcentrikus beavatkozás.

Specifikus terápiás programok, módszerek pl. TEACCH, SPELL, ABA, PECS, stb. Nem specifikus terápiák, például szenzoros integrációs terápiák, beszédterápiák, lovas-terápia, stb. A terápiás megközelítések kiválasztásának és értékelésének etikai és szakmai szempontjai.

2.2. Képzési egység /3 óra/

1. A rugalmatlan gondolkodás és a viselkedés. A viselkedés megértése, átalakítása.

Az alapsérülésből fakadó problémák és összefüggésük az oki háttérrel, a túlzott viselkedéses reakciókkal. Túlzott viselkedéses reakciók – aktív, passzív, sztereotip, agresszív. Kognitív viselkedéses megközelítés a viselkedésproblémák megelőzésében, kezelésében. Viselkedéses hiányok kompenzálása, a viselkedés befolyásolása. A megelőzés, motivációs eljárások példának bemutatása. Új készségek kialakítása - az elvárt viselkedés pozitív megerősítése – példák bemutatása. Viselkedés - és kognitív eljárások a gyakorlatban - magas fokú strukturáltság és viselkedéses eljárások egyéni alkalmazása.

Az alapismeretek szintjén, a viselkedés befolyásolása mentén a MIT? MIÉRT? HOGYAN?

2. A kommunikáció jellegzetességei. A kommunikáció segítése, eszközei.

Hogyan kommunikálhat az autizmussal élő személy? Hogyan kommunikálhatunk hatékonyan az autizmussal élő személyekkel? A kommunikációs sérülés természete és tünetei autizmusban - a tanultak közös felidézése. A leegyszerűsített nyelvi bemenet fogalma, a hatékony kommunikációs stílus (pl. a gyermek figyelmét irányítsuk magunkra, beszéljünk egyszerűen, vegyük figyelembe a szószerinti megértést, használjunk konkrét kifejezéseket, adjunk időt a feldolgozásra, vizuális segítség alkalmazása) bemutatása példákkal, filmrészlettel illusztrálva. A kommunikációs készségek fejlesztésének gyakorlati módszerei.

2.3. Képzési egység /3 óra/

1. A szakemberek és a szülők szerepe.

A speciális beavatkozás keretei, a támogató, empátikus környezet szerepének, az optimális ingerszint biztosítása.

A fejlesztés alkalmazkodása a fogyatékosságból fakadó szükségletekhez, térben – időben strukturált, teljes körű vizuális segítség, (napirend, munkarend, munkaszervezés) vizuális, augmentatív szociális – kommunikációs rendszer és eszköztár, kognitív – viselkedéses megközelítés, egyéni motivációs bázis kiépítése. A családcentrikus beavatkozás.

2. A szülő prioritásai, igények és lehetőségek összehangolása. Együttműködési lehetőségek.

Terápiás irányelvek és azok változása, fejlődése autizmus spektrum zavarokban.

A komplex intervenció elemei, folyamata. A bizonyítékokon alapuló beavatkozások.

Együttműködések szerepe- a különböző szakterületek és szakemberek szakmai, partneri kapcsolatai- diagnózis, ellátás folyamata, intézményváltás, krízishelyzet.

Együttműködési lehetőségek a családok támogatásában. Tartalma. Formai keretek.

Módszerei: tanácsadás, gyakorlati útmutató, információ átadás – átfogó tudás szükségessége.

2.4. Képzési egység /3 óra/

Autizmus szempontú akadálymentesítés a családban.

Az alapsérülésből fakadó fejlődési hiányok felelevenítése. Az akadálymentesítés fogalmának értelmezése autizmus esetében: protetikusan környezet, szenzoros védelem, bejósolhatóság, fizikai és érzelmi biztonság, önállóság és kompetencia. Együttműködés és kapcsolattartás a családdal a szakember oldaláról. A szülő, mint partner. A szakemberekkel kapcsolatos elvárások. Családcentrikus intervenciók stratégiái: a szülők és a család képzése – célja a segítő módszerek és technikák megértése, alkalmazása, monitorozás, elemzés, a továbbhaladás irányának közös meghatározása, a szülői választás támogatása.

A családok nehézségeinek bemutatása- stressz, alkalmazkodási nehézségek, másodlagos pszichiátriai problémák, születendő testvér veszélyeztetettsége. Problémafeltáró konzultáció.

A támogató, empátikus környezet szerepe a viselkedési hiányok kompenzálásában.

A speciális beavatkozás keretei, a támogató, empátikus környezet szerepe, az optimális ingerszint biztosítása. A meglévő képességekre épülő fejlesztés - gondolkodási képességek fejlesztése, praktikus ismeretek átadása - megfelelés a hosszú távú céloknak. A fejlesztés alkalmazkodása a szükségletekhez, térben – időben strukturált, teljes körű vizuális segítség, (napirend, munkarend, munkaszervezés) vizuális, augmentatív szociális – kommunikációs rendszer és eszköztár bemutatása. A tudatosan tervezett kommunikáció bemutatása.

A viselkedés befolyásolása.

A biztonságos, balesetmentes környezet tervezésének és kialakításának elméleti, gyakorlati vonatkozásai. Etikai megfontolások kiemelése.

Az alapismeretek szintjén, a viselkedés befolyásolása mentén - MIT? MIÉRT? HOGYAN?

2.5. Képzési egység /3 óra/

Gyermekjogok Magyarországon. A jogérvényesítés eszközei.

Alapismeretek a témában. A kompetencia határok megismerése. Szervezetek és szakemberek a területen. Hatósági eljárási folyamatok, határidők és a kimenet megismerése. Dokumentumok elemzése. Esetelemzések. Személyes beszámolók. Hasznos hazai és külföldi közösségi portálok,

információs források bemutatása. A szülők és szakemberek együttműködésének lehetőségei és szerepe.

3. A szülői igényfelmérés kérdőíve

Témakörök és kérdések

1. Intézményválasztás

Voltak-e előzetes ismeretei a választható intézmények köréről? Ismeri-e az intézmény működését meghatározó legfontosabb szabályozókat? Milyen szempontok alapján választ intézményt? Kap az intézmény működéséről részletes tájékoztatást? Kap az intézményben előzetes látogatási lehetőséget? Milyen tapasztalatai vannak az intézménybe való felvétel kapcsán?

Nevesíti az intézmény alapító okirata a kliens specifikus ellátását?

1. igen
2. nem

Van speciálisan fogyatékoság szempontú tartalma az intézmény szakmai programjának?

1. igen
2. nem

Van speciálisan fogyatékoság szempontú tartalma az intézmény minőségirányítási programjának?

1. igen
2. nem

Mióta végzi az intézmény gyermeke specifikus ellátását?

1. idei évtől
2. egy éve
3. két éve
4. három éve
5. négy éve
6. öt éve
7. hat éve
8. hét éve
9. nyolc éve
10. több, pontosan

Kap szakmai segítséget az intézményben a családi neveléshez, támogatáshoz?

Amennyiben nem, melyik szervezetektől kérhet segítséget a családi neveléshez, támogatáshoz?

2. Az intézmény személyi, környezeti, tárgyi feltételrendszere

Milyen szakemberek foglalkoznak a kliensekkel az intézményben? Megvalósul-e az intézményben a szakemberek team-munkája? Megvalósul-e az intézményben a szakemberek és a szülők együttműködése? Mennyire elégedettek a szülőtársak az intézmény szakembereinek munkájával? Milyen szakember vagy szakismeret hiányzik az intézményből?

3. Az ellátás specifikus módszerei, terápiái

Milyen együttműködési lehetőségeket biztosít az Ön számára az intézmény?

Ismeri-e azokat a speciális módszereket és terápiákat, amelyeket az intézmény alkalmaz?

Hogyan látja, szükséges lenne-e további speciális módszerek és terápiák alkalmazására?

4. Ellátás az intézményben

Napi hány órát tölt átlagosan a kliens az intézményben?

1 – napi 2 órát, vagy annál is kevesebbet

2 – napi 3-5 órát

3 – napi 5-8 órát

4 – többet, pontosan:

Hetente hány óra re/habilitációs célú órát kap a kliens az intézményben?

1- heti 1-2 órát

2- heti 3- 4 órát

3- heti 5-6 órát

4- heti 7-8 órát

5- heti 9-10 órát

6- többet, pontosan:

Készül-e részletes egyéni felmérés a kliensről az intézményben?

1. igen

2- nem

0- nem tudom

Amennyiben igen, milyen területeken gyűjt információt a szakember gyermekéről?

Milyen gyakran készül egyéni felmérés a kliensről?

1. félévenként vagy gyakrabban

3- két évenként

2. évenként

4- három évenként vagy ritkábban

5- soha

0- nem tudom

Kap teljes körű tájékoztatást az egyéni felmérés eredményéről az intézményben?

1. igen

2- nem

0- nem tudom

Készül egyéni fejlesztési terv gyermeke számára az intézményben?

1. igen

2- nem

0- nem tudom

Melyek az egyéni fejlesztési terv részterületei?

Milyen együttműködési lehetőségeket biztosít Önnek az intézmény gyermeke ellátásával kapcsolatban?

1. folyamatos tájékoztatás a haladásáról

2. tájékoztatás az egyéni felmérésről

3. a szülők bevonása a személyre szabott tervezésbe

4. tájékoztatás a személyre szabott intézményi támogatásról

5. konzultáció a tananyag szűréséről

6. a szülők bevonása a hiányos készségek fejlesztésébe

7. alternatív megoldások kidolgozása az együttműködés keretében

Mérik az Ön elégedettségét az intézményben?

1. igen

2- nem

0- nem tudom

Amennyiben igen, milyen formában mérik elégedettségét?

1. írásbeli kikérdezés

2. szóbeli interjú

3. írásbeli kikérdezés és szóbeli interjú

4. egyéb, pontosan:

Mi a szülői elégedettség mérés tartalma?

Mérik gyermeke elégedettségét vagy elégedetlenségét az intézményben?

1. igen

2- nem

0- nem tudom

Amennyiben igen, milyen formában mérik gyermeke elégedettségét?

1- írásbeli kikérdezés

2-szóbeli kikérdezés (interjú)

3-célzott megfigyelés

4-szóbeli kikérdezés és célzott megfigyelés

5-egyéb, pontosan:

Mi gyermeke elégedettsége mérésének tartalma?

Milyen szakemberek vesznek részt az ellátásában?

- gyógypedagógus
- orvos
- védőnő
- pszichiáter
- neurológus
- pszichológus
- szociális munkás
- egyéb, pontosan:

5. Elvárások az intézménnyel szemben

Milyen a kapcsolata az intézmény vezetőjével és szakembereivel?

Hogyan ítéli meg, figyelembe veszi az intézmény felmerülő igényeit?

4. A szülői elégedettség mérésének kérdőíve

Tisztelt Szülők!

A Más Fogyatékos Gyermekéért Alapítvány autizmussal élő gyermeket nevelő szülők számára nyújtott szolgáltatása részterületeiről, tartalmáról és minőségéről kéri az Önök visszajelzését. A szolgáltatás célja az szülők érdekérvényesítő képességének fejlesztése információk, gyakorlati tanácsok és technikák átadásával.

Kérjük, segítse munkánkat az alábbi kérdőív kitöltésével!

Amennyiben a különböző témakörök kérdései Önre, illetve gyermekére nem érvényesek, akkor a válasz helyét kérjük üresen hagyni.

Kérjük, a válaszadásban az Alapítványtól kapott információk, ismeretek és gyakorlati segítség területeire, tartalmára, hatékonyságára koncentráljon és aláhúzással jelölje véleményét.

Köszönjük a közreműködést!

Témakörök és kérdések

1. Intézményválasztás

Kapott információkat a gyermeke számára választható intézmények köréről?

1- igen, teljes mértékben

2-többnyire igen

3-részben

4-nem

5-nem tudom

Kapott segítséget az intézmény működését meghatározó legfontosabb szabályozók megismeréséhez?

1- igen, teljes mértékben

2-többnyire igen

3-részben

4-nem

5-nem tudom

Kapott gyakorlati segítséget az intézményválasztással kapcsolatos nehézségek megelőzésére?

1- igen, teljes mértékben

2-többnyire igen

3-részben

4-nem

5-nem tudom

Kapott szempontokat a gyermeke számára optimális intézmény kiválasztásához az alábbiak szerint?

Nevesíti az intézmény alapító okirata gyermeke specifikus ellátását?

- 1- igen, teljes mértékben
- 2-többnyire igen
- 3-részben
- 4-nem
- 5-nem tudom

Az intézmény szakmai programjának speciálisan fogyatékoság szempontú tartalmával kapcsolatban?

- 1- igen, teljes mértékben
- 2-többnyire igen
- 3-részben
- 4-nem
- 5-nem tudom

Az intézmény minőségirányítási programjának speciálisan fogyatékoság szempontú tartalmával kapcsolatban?

- 1- igen, teljes mértékben
- 2-többnyire igen
- 3-részben
- 4-nem
- 5-nem tudom

Mióta végzi az intézmény az érintett gyermekek specifikus ellátását?

- 1- igen, teljes mértékben
- 2-többnyire igen
- 3-részben
- 4-nem
- 5-nem tudom

Az intézmény környezetei és tárgyi feltételeinek minőségével kapcsolatban?

- 1- igen, teljes mértékben
- 2-többnyire igen
- 3-részben
- 4-nem
- 5-nem tudom

Az intézmény szakember állományával kapcsolatban?

- 1- igen, teljes mértékben
- 2-többnyire igen
- 3-részben
- 4-nem
- 5-nem tudom

Az intézmény gyógypedagógus ellátottságának formájával kapcsolatba? (pl. utazó vagy állandó gyógypedagógus ellátási forma)

- 1- igen, teljes mértékben
- 2-többnyire igen
- 3-részben
- 4-nem
- 5-nem tudom

Az intézmény a gyermek családi neveléshez szakmai segítséget nyújt?

- 1- igen, teljes mértékben
- 2-többnyire igen
- 3-részben
- 4-nem
- 5-nem tudom

Az intézményben a szakemberek team-munkában dolgoznak?

- 1- igen, teljes mértékben
- 2-többnyire igen
- 3-részben
- 4-nem
- 5-nem tudom

Az intézményben a szakemberek és a szülők együttműködése megvalósul?

- 1- igen, teljes mértékben
- 2-többnyire igen
- 3-részben
- 4-nem
- 5-nem tudom

Milyen szakember vagy szakismeret hiányzik az intézményből?

- 1- igen, teljes mértékben
- 2-többnyire igen

3-részben

4-nem

5-nem tudom

Az intézményben részletes egyéni felmérés készül gyermekéről?

1- igen, teljes mértékben

2-többnyire igen

3-részben

4-nem

5-nem tudom

Az intézményben részletes egyéni fejlesztési terv készül gyermeke számára?

1- igen, teljes mértékben

2-többnyire igen

3-részben

4-nem

5-nem tudom

2. Gyermeke ellátásának specifikus módszerei, terápiái

Biztosít az Alapítvány lehetőségeket Ön számára a gyermeke optimális fejlesztési lehetőségeik megismerése érdekében?

1- igen, teljes mértékben

2-többnyire igen

3-részben

4-nem

5-nem tudom

Biztosít az Alapítvány együttműködési lehetőségeket a speciális módszerek és terápiák megismerése érdekében?

1- igen, teljes mértékben

2-többnyire igen

3-részben

4-nem

5-nem tudom

Milyen együttműködési lehetőségeket biztosít Önnek az alapítvány gyermeke ellátásával kapcsolatban?

- 1- folyamatos tájékoztatás a haladásáról
- 2- tájékoztatás az egyéni felmérésről
- 3- a szülők bevonása a személyre szabott tervezésbe
- 4- tájékoztatás a személyre szabott intézményi támogatásról
- 5- konzultáció a tananyag szűréséről
- 6- a szülők bevonása a hiányos készségek fejlesztésébe
- 7- alternatív megoldások kidolgozása az együttműködés keretében

Mérik az Ön elégedettségét az Alapítványban?

- 1- igen   2- nem   0- nem tudom

Amennyiben igen, milyen formában mérik elégedettségét?

- 1- írásbeli kikérdezés
- 2- szóbeli interjú
- 3- írásbeli kikérdezés és szóbeli interjú
- 4- egyéb, pontosan:

3. Elvárások az Alapítvánnyal szemben

Milyen a kapcsolata a vezetővel?

Milyen a kapcsolata a szakembereivel?

Hogyan ítéli meg, a lehetőségekhez mérten figyelembe veszi az Alapítvány felmerülő igényeit?

Kérem, gyermeke Alapítványi ellátásával kapcsolatos egyéb tapasztalatait, kiegészítéseit és véleményét írja le!

Gondoljon az Önt leginkább foglalkoztató nehézségre, vagy amire nem kérdezett rá a kérdőív:

Kérem, foglalja össze a felméréssel kapcsolatos tapasztalatait, illetve írja le a lényegesnek tartott kiegészítéseit és véleményét: